

Handreiking digitale autonomie

Handvatten binnen wet- en regelgeving

Inhoudsopgave

Handvatten binnen wet- en regelgeving	1
1 Voor wie is deze handreiking bedoeld?	3
2 Waarom is digitale autonomie belangrijk?	4
3 Welke wettelijke kaders zijn relevant?	4
4 Welke rechten en juridische mogelijkheden kunnen helpen om digitaal autonomer te worden?	5
4.1 Binnen de concurrentieregels samenwerken aan digitaal autonomere oplossingen	5
4.2 Als overheid samenwerken of zelf digitale diensten aanbieden binnen de Wet Markt en Overheid	6
4.3 Meer keuze tussen clouddiensten door de Data Act	7
4.4 Meer zeggenschap over data uit verbonden producten door de Data Act	7
4.5 Gebruikmaken van interoperabiliteit en dataportabiliteit bij diensten van poortwachters door de Digital Markets Act	8
4.6 Digitale autonomie meenemen bij inkoop en aanbesteding	8
5 De rol van de ACM	10

1 Voor wie is deze handreiking bedoeld?

Wilt u als organisatie minder afhankelijk zijn van één digitale aanbieder, gemakkelijker kunnen overstappen naar een andere IT- of clouddienst, meer zeggenschap hebben over uw data of samen met andere partijen investeren in alternatieve digitale oplossingen? Dan biedt de wet- en regelgeving waarop de Autoriteit Consument & Markt (hierna: ACM) toezicht houdt verschillende mogelijkheden. Deze handreiking helpt u om die mogelijkheden te herkennen en te benutten. De handreiking is in het bijzonder bedoeld voor:

- **Ondernemingen die diensten aanbieden en daarbij twifelen of samenwerkingen zijn toegestaan** bij de ontwikkeling van digitaal autonome(re) oplossingen. Dit kan bijvoorbeeld door kennis, expertise en middelen te bundelen, complementaire producten of diensten te ontwikkelen of afspraken te maken over open standaarden. Zo kunnen oplossingen ontstaan die anders niet, of minder snel, tot stand zouden komen. Hierdoor kan het aanbod worden verbreed en kunnen overstappen en concurrentie worden bevorderd;
- **Ondernemingen die diensten inkopen** en gezamenlijk willen kiezen voor sectorspecifieke oplossingen, bijvoorbeeld via vormen van gezamenlijke inkoop of investeringen, door gezamenlijke technische eisen te formuleren rond interoperabiliteit en dataportabiliteit;¹
- **Gebruikers** van verbonden producten² die toegang tot eigen data willen hebben en afnemers van clouddiensten die vrij willen zijn in hun keuze tussen clouddiensten;
- **Overheden** (Rijk, provincies en gemeenten) die via hun inkoopbeleid en rol als *launching customer*³ een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling en opschaling van digitaal autonome oplossingen.

Digitale autonomie is een breed vraagstuk dat verschillende doelgroepen en wettelijke kaders raakt. Niet ieder onderdeel van dit document is daarom voor iedere doelgroep even relevant. De focus ligt op terreinen waarop de ACM toezicht houdt: (1) de concurrentieregels, (2) wetgeving op digitaal gebied en (3) de Wet Markt en Overheid.⁴ Dit document beschrijft mogelijkheden binnen de wet- en regelgeving waarop de ACM toezicht houdt om digitale autonomie te bevorderen en welke rechten en plichten daarbij relevant kunnen zijn.

Dit document biedt richting en bevat geen algemene juridische conclusies. Wat mogelijk is hangt af van de concrete omstandigheden van het geval: een bindend oordeel is uiteindelijk aan de rechter. Bij twijfel kunt u onze website www.acm.nl raadplegen, maar ook altijd contact met ons opnemen via acm-post@acm.nl.

¹ Zie hoofdstuk 4.5 voor een nadere uitleg van deze begrippen.

² Voorbeelden van verbonden producten zijn landbouw- of productiemachines, slimme thermostaten en moderne voertuigen. Zie voor meer informatie: Data uit slimme apparaten | ACM en Leidraad Data Delen (Data delen van verbonden producten en gerelateerde diensten) | ACM.

³ Partijen die als eerste of vroege afnemers een nieuwe oplossing inkopen en daarmee de ontwikkeling, marktintroductie en opschaling ervan stimuleren. In het kader van digitale autonomie kan de overheid deze rol op zich nemen om alternatieve digitale oplossingen te helpen ontwikkelen en opschalen.

⁴ Wet van 24 maart 2011 tot wijziging van de Mededingingswet in verband met het opnemen van regels omtrent marktactiviteiten door overheden (Wet markt en overheid), *Stb.* 2011, 162. Zie ook het nieuwe wetsvoorstel ligt ter goedkeuring in de Tweede Kamer. Kamerstukken II 2021/22, 35985, nr. 2.

2 Waarom is digitale autonomie belangrijk?

Digitale autonomie gaat over keuze- en handelingsvrijheid, controle en eigen regie bij het gebruik en de inkoop van IT-diensten en over het versterken van digitale weerbaarheid.⁵ Digitale autonomie betekent ook dat organisaties bij de inkoop van IT-diensten hun eigen soevereiniteitsniveau kunnen kiezen.⁶ Dit is belangrijk omdat organisaties voor hun functioneren steeds afhankelijker zijn van digitale producten, diensten en infrastructuur. Voldoende keuze- en handelingsvrijheid helpt voorkomen dat zij te afhankelijk worden van één of enkele aanbieders en zorgt ervoor dat zij kunnen blijven beschikken over alternatieven en zeggenschap over hun digitale omgeving.

In de Position Paper van 10 juli 2026 benadrukken de ACM, de Autoriteit Financiële Markten, de Autoriteit Persoonsgegevens, De Nederlandse Bank en de Rijksinspectie Digitale Infrastructuur het belang van digitale autonomie.⁷ De toezichthouders roepen organisaties op digitale autonomie expliciet mee te nemen als kwaliteitscriterium bij aanbestedingen, inkoop en hercontractering van IT-diensten.

Meer digitale autonomie betekent onder meer:

- Meer keuze tussen digitale producten en diensten;
- Minder afhankelijkheid van enkele dominante ondernemingen bij IT-diensten en (vitale) infrastructuur
- Betere overstapmogelijkheden tussen IT-dienstverleners;
- Betere interoperabiliteit tussen digitale diensten;
- Meer ruimte voor innovatie en alternatieve aanbieders;
- Een robuustere en toekomstbestendigere digitale infrastructuur.

3 Welke wettelijke kaders zijn relevant?

Bestaande wet- en regelgeving biedt op verschillende manieren mogelijkheden om digitale autonomie te versterken, afhankelijk van uw rol en de omstandigheden. Denk aan de mogelijkheid tot samenwerking met andere ondernemingen, het gebruik van open standaarden, het benutten van rechten voor data en dataportabiliteit, het verminderen van afhankelijkheid van één cloudaanbieder of het meenemen van digitale autonomie bij inkoop en aanbestedingen.

Wettelijke kaders die ruimte voor meer digitale autonomie bieden zijn:

- **De concurrentieregels** van de Mededingingswet bieden ruimte voor afspraken tussen bedrijven, zowel aan de aanbod- als aan de inkoopkant.
- **Data Act (DA)** geeft gebruikers meer zeggenschap over data uit verbonden producten en bevat regels die overstappen tussen clouddiensten en het combineren van verschillende diensten gemakkelijker moeten maken.
- **Digital Markets Act (DMA)** bevat verplichtingen voor grote digitale platforms die onder meer door het faciliteren van interoperabiliteit en dataportabiliteit een gelijk spelveld moeten bevorderen.
- **Wet Markt en Overheid** bevat regels voor overheidsinstanties die economische activiteiten verrichten. Deze regels staan samenwerking of initiatieven door overheden rond digitale autonomie niet in de weg.

⁵ Zie: [De route naar digitale autonomie](#), p. 7. en [Visie - Digitale autonomie en soevereiniteit van de overheid](#), p. 7.

⁶ Cloud sovereignty framework – European Commission, oktober 2025.

⁷ Zie: [De route naar digitale autonomie](#)

4 Welke rechten en juridische mogelijkheden kunnen helpen om digitaal autonomer te worden?

4.1 Binnen de concurrentieregels samenwerken aan digitaal autonomere oplossingen

De concurrentieregels bieden voldoende ruimte voor samenwerking tussen bedrijven ter bevordering van digitale autonomie, zowel aan de aanbod- als aan de inkoopkant. U mag samenwerken met andere bedrijven in uw sector (met uw concurrenten), leveranciers of afnemers zolang u eerlijk concurreert.⁸ Binnen de concurrentieregels zijn de volgende vormen van samenwerking mogelijk:⁹

Afspraken tussen concurrerende aanbieders of inkopers die de concurrentie niet beperken

Denk aan afspraken die *niet* gaan over bijvoorbeeld prijzen, hoeveelheden, marktverdeling of de verdeling van leveranciers. Het is bijvoorbeeld mogelijk om afspraken te maken over het gebruik van open standaarden tussen aanbieders of om als inkopers gezamenlijk eisen te stellen aan open standaarden bij gezamenlijke inkoop. Ook kan worden gedacht aan technische eisen of kwaliteitseisen die de interoperabiliteit van diensten of dataportabiliteit mogelijk maken. Ook kunnen andere inhoudelijke eisen gericht op autonomie worden gesteld, zoals vendor lock-in ¹⁰beperken, transparantie vergroten en continuïteit waarborgen.

Concurrerende bedrijven, zoals aanbieders van IT-diensten, mogen onder voorwaarden samen inschrijven op aanbestedingen.¹¹ Bijvoorbeeld als deze ondernemingen zelfstandig niet aan de eisen van een opdracht kunnen voldoen. Hiervan kan sprake zijn bij complementariteit, vanwege de omvang of de complexiteit van het project. Of als ondernemingen door het gezamenlijk inschrijven risico's spreiden, een competitiever bod doen én er voldoende concurrentie overblijft.¹² In dat geval kunnen zij ervoor kiezen samen in te schrijven op een aanbesteding en de opdracht samen uit te voeren. De samenwerking kan bovendien leiden tot meer concurrentie en een grotere keuze voor de aanbestedende dienst. De onderlinge uitwisseling van ervaringen en *best practices* door aanbestedende diensten leidt overigens in de regel ook niet tot een beperking van de mededinging.

Afspraken die de concurrentie kunnen beperken zijn onder voorwaarden toegestaan

Samenwerking tussen bedrijven kan bijvoorbeeld helpen om voldoende schaalgrootte te bereiken, zowel aan de vraag- als aan de aanbodzijde. Aan de vraagzijde kunnen bedrijven of overheden bijvoorbeeld hun inkoop bundelen en gezamenlijk clouddiensten afnemen van een Europese aanbieder die nog onvoldoende klanten heeft om op grote schaal te opereren. Door deze vraagbundeling krijgt de aanbieder meer zekerheid over de afzet en kan deze sneller groeien. Dat kan bijdragen aan lagere kosten en meer ruimte om te investeren in kwaliteit en functionaliteit. Ook aan de aanbodzijde kan samenwerking bijdragen aan voldoende schaalgrootte, bijvoorbeeld wanneer bedrijven hun diensten of middelen bundelen. Zowel bundeling van de vraag als bundeling van het aanbod kan daarmee bijdragen aan meer digitale autonomie.

Afspraken die de concurrentie beperken zijn alleen toegestaan wanneer de voordelen op het gebied van digitale autonomie groter zijn dan de nadelen van de (mogelijk tijdelijke) beperking van de concurrentie. Dergelijke afspraken moeten voldoen aan de volgende vier voorwaarden:

⁸ Voor kleinere bedrijven geldt bovendien een specifieke bagatelvrijstelling. Hierdoor kunnen bepaalde concurrentiebeperkende afspraken tussen ondernemingen met een relatief lage omzet en/of een beperkt gezamenlijk marktaandeel zijn toegestaan. [Bagatelvrijstelling: uitzondering op het kartelverbod | ACM](#).

⁹ [Richtsnoeren horizontalen Europese Commissie \(1 juni 2023\)](#); [Leidraad: Samenwerking tussen concurrenten](#); [Leidraad: Afspraken tussen leveranciers en afnemers](#); [Mededingingswet](#)

¹⁰ Hierbij gaat het om de situatie waarin je als organisatie zo afhankelijk bent van één specifieke leverancier dat overstappen naar een ander systeem bijvoorbeeld te duur of te complex is.

¹¹ [Handleiding Combinatieovereenkomsten | Rijksoverheid.nl](#).

¹² [ACM bevestigt dat windparkontwikkelaars samen mogen inschrijven op tenders voor windparken op de Noordzee | ACM](#)

1. Voordelen

De afspraak levert voordelen op, waaronder voordelen op het gebied van digitale autonomie. Denk bijvoorbeeld aan:

- Meer productkeuze, een betere productkwaliteit en meer innovatie in vitale sectoren, bijvoorbeeld door een samenwerking die erop gericht is een alternatieve dienst te ontwikkelen;
- Een digitale infrastructuur, waarbij bewust wordt gekozen voor een architectuur die de blootstelling aan externe verstoringen en afhankelijkheden vermindert;
- Betere overstapmogelijkheden tussen IT-dienstverleners, bijvoorbeeld door eenvoudige migratie van gegevens en meer keuzevrijheid bij het wisselen van aanbieder;
- Verbeterde interoperabiliteit tussen digitale diensten waardoor verschillende systemen en toepassingen beter met elkaar kunnen communiceren en samenwerken.

2. Noodzakelijkheid

De afspraak is noodzakelijk om de voordelen te realiseren. Het is dus alleen mogelijk om meer digitale autonomie te realiseren door samenwerking op een manier die de concurrentie beperkt.

3. Doorgifte van voordelen aan afnemers

Er moet een billijk aandeel van de voordelen van de afspraak bij afnemers van deze diensten terechtkomen om eventuele nadelige effecten te compenseren. Bij samenwerking gericht op digitale autonomie kunnen voordelen voor afnemers bestaan uit:

- Directe voordelen, zoals een betere kwaliteit of betrouwbaarheid van IT-diensten, betere overstapmogelijkheden of een lagere prijs;
- Indirecte voordelen, zoals minder afhankelijkheid van enkele dominante technologieaanbieders of het beschikbaar blijven van essentiële digitale producten en diensten bij verstoringen;
- Collectieve voordelen die de samenleving als geheel ten goede komen, zoals een weerbaardere digitale economie en een betere bescherming van kritieke digitale infrastructuur.

4. Behoud van voldoende concurrentie

Voor de producten of diensten die u samen met andere bedrijven levert moet voldoende concurrentie overblijven, bijvoorbeeld op het gebied van prijs, kwaliteit of productkeuze. De samenwerking mag dus niet leiden tot het uitschakelen van alle concurrentie op de markt.

4.2 Als overheid samenwerken of zelf digitale diensten aanbieden binnen de Wet Markt en Overheid

Ook overheidsinstanties kunnen samenwerken met andere organisaties of bedrijven om hun digitale autonomie te verbeteren. Zij kunnen ook zelf digitaal autonome diensten aanbieden en daarmee in concurrentie treden met bedrijven.¹³ Wanneer daarbij sprake is van een economische activiteit, moeten overheden zich houden aan de gedragsregels uit de Wet Markt en Overheid.¹⁴ Deze gedragsregels waarborgen dat er een gelijk speelveld is tussen overheidsinstellingen en bedrijven. De Wet Markt en Overheid staat samenwerking tussen overheden en tussen overheden en bedrijven bij het aanbieden van digitaal autonome oplossingen dus niet in de weg.

Wanneer de gedragsregels toch een belemmering vormen, kunnen betrokken bestuursorganen overwegen om een algemeenbelangbesluit te nemen.¹⁵ In dat geval zijn de gedragsregels uit de Wet Markt en Overheid niet van toepassing. De betrokken belangen moeten daarbij wel zorgvuldig worden

¹³ Indien ze daarbij diensten op een markt aanbieden gelden daarvoor in beginsel dezelfde voorwaarden als genoemd in 4.1.

¹⁴ Daarbij gaat het om de volgende verplichtingen: doorberekening integrale kosten artikel 25i Mw, bevoordelingsverbod m.b.t. eigen overheidsbedrijven artikel 25j Mw, eisen aan het gebruik van bepaalde gegevens artikel 25k Mw en de functiescheiding artikel 25l Mw. Zie ook [Concurrentie tussen overheid en markt | ACM](#).

¹⁵ Zie artikel 25h lid 5 van de Mededingingswet.

afgewogen en er moet duidelijk worden gemotiveerd waarom een dergelijk besluit noodzakelijk is.¹⁶ Daarnaast is er al langere tijd een uitzondering op de gedragsregels in de maak voor diensten die *open source* ter beschikking worden gesteld.¹⁷ Anticiperend op deze wetswijziging heeft de ACM al eerder besloten om, bij een dergelijke casus, van handhaving af te zien.¹⁸

4.3 Meer keuze tussen clouddiensten door de Data Act

De Data Act bevat regels over clouddiensten, die de keuzevrijheid van gebruikers bevorderen.¹⁹ Hierdoor kunt u het dienstenpakket dat u nodig hebt beter zelf samenstellen. Daarnaast kunt u makkelijker overstappen naar een andere aanbieder of diensten van verschillende aanbieders tegelijk gebruiken omdat zij hun clouddiensten beter op elkaar moeten aansluiten. Hierdoor zit uw organisatie minder vast aan één aanbieder of binnen één digitaal ecosysteem. De Data Act doet dit onder andere door:

- **Rechten van gebruikers versterken.** Er gelden regels voor de contractuele voorwaarden rond aanbieders van clouddiensten en transparantieplichtingen over het overstapproces en de overstapkosten.
- **Verdeling van verantwoordelijkheden verduidelijken.** De rechten en plichten van zowel aanbieder als gebruiker van clouddiensten zijn vastgelegd. Zo moet de latende aanbieder het overstapproces ondersteunen en moeten betrokken partijen te goeder trouw samenwerken.
- **Belemmeringen voor overstappen of parallel gebruik wegnemen.** Aanbieders mogen het koppelen van clouddiensten van verschillende aanbieders niet onnodig moeilijk maken en moeten interfaces beschikbaar stellen aan gebruikers zodat zij hun data naar wens kunnen verplaatsen.
- **Kosten beperken.** De kosten voor datamigratie bij een overstap of bij parallel gebruik mogen niet meer zijn dan de gemaakte kosten door de aanbieder.

Door deze maatregelen uit de Data Act kunnen gebruikers zelf beter en autonomer bepalen welke clouddiensten zij willen afnemen en hoe zij deze willen combineren in het dienstenpakket dat zij gebruiken. Aanbieders mogen het klanten niet onnodig moeilijk maken om zelf te kiezen.

4.4 Meer zeggenschap over data uit verbonden producten door de Data Act

De Data Act geeft gebruikers van verbonden producten meer zeggenschap over de data die deze producten en bijbehorende diensten genereren.²⁰ Voorbeelden van verbonden producten zijn landbouw- of productiemachines, slimme thermostaten en moderne voertuigen. Gebruikers hebben onder meer:

- **Het recht vooraf duidelijke informatie te ontvangen** over welke data hun slimme apparaten verzamelen, waaronder het type gegevens, het formaat, het geschatte volume, de opslaglocatie en de bewaartermijn;
- **Het recht op veilige, kosteloze en eenvoudige toegang tot hun gegevens**, als dit technisch mogelijk is. De Data Act stelt eisen aan de wijze waarop deze toegang geboden moet worden, zodat de gegevens direct bruikbaar zijn voor verdere analyse en andere toepassingen;
- **Het recht om hun data te delen of te laten delen met derde partijen**, onder eerlijke, redelijke, niet-discriminerende en transparante voorwaarden.

Deze rechten versterken de digitale autonomie van gebruikers. Organisaties kunnen zelfstandiger keuzes maken over de diensten die zij afnemen en de manier waarop zij hun data inzetten. Doordat gebruikers hun data kunnen inzien, gebruiken, delen en combineren met andere databronnen ontstaan bovendien meer mogelijkheden voor innovatie en maatwerk.

¹⁶ Daarnaast is er al langere tijd een uitzondering op bovengenoemde gedragsregels in de maak voor diensten die *open source* ter beschikking worden gesteld. Wetsvoorstel ligt ter goedkeuring in de Tweede Kamer. Kamerstukken II 2021/22, 35985, nr. 2.

¹⁷ Wetsvoorstel ligt ter goedkeuring in de Tweede Kamer, Kamerstukken II 2021/22, 35985, nr. 2.

¹⁸ Zie besluit van de 21 november 2022, ACM/22/178466 (Bloqzone).

¹⁹ Zie voor meer informatie: [Clouddiensten | ACM](#)

²⁰ Zie voor meer informatie: [Data uit slimme apparaten | ACM](#) en [Leidraad Data Delen \(Data delen van verbonden producten en gerelateerde diensten\) | ACM](#).

Vraag uw aanbieder welke data worden verzameld en verzoek om toegang tot de gegevens die voor uw organisatie relevant zijn. Wilt u deze gegevens door een andere partij laten gebruiken? Deel deze zelf of vraag de aanbieder om deze te delen.

4.5 Gebruikmaken van interoperabiliteit en dataportabiliteit bij diensten van poortwachters door de Digital Markets Act

De Digital Markets Act (DMA) biedt mogelijkheden aan ontwikkelaars, bedrijven, gemeenten en andere overheidsorganisaties die op een andere manier gebruik willen maken van of minder afhankelijk willen zijn van digitale diensten van zogeheten poortwachters. Dit zijn de ondernemingen die als allergrootste aanbieders van onlinediensten door de Europese Commissie zijn aangewezen als poortwachter, zoals onder meer Google, Amazon en Microsoft.²¹

Of u nu als ontwikkelaar een alternatief voor een bestaande dienst wilt aanbieden, als onderneming wilt overstappen naar een andere digitale dienst of als gemeente uw digitale omgeving wilt veranderen: door de DMA kunt u dergelijke keuzes daadwerkelijk maken. De DMA bevat verschillende verplichtingen voor poortwachters die bijdragen aan minder vendor lock-in en meer keuzevrijheid voor gebruikers. Met name de volgende mogelijkheden zijn relevant:

- **Interoperabiliteit.** De DMA bevat verplichtingen die ervoor zorgen dat verschillende digitale diensten en systemen van verschillende aanbieders met elkaar kunnen samenwerken. Dit is bijvoorbeeld relevant voor IT-dienstverleners en ontwikkelaars die een alternatieve oplossing of software ontwikkelen en deze willen koppelen aan diensten of systemen van een poortwachter. Interoperabiliteit zorgt ervoor dat alternatieve oplossingen daadwerkelijk kunnen functioneren binnen een bestaand digitaal ecosysteem. Zo zijn gebruikers voor aanvullende diensten niet volledig afhankelijk van één aanbieder of één digitaal systeem.
- **Dataportabiliteit.** De DMA bevat ook verplichtingen voor de overdraagbaarheid van gegevens. Deze zorgen ervoor dat gebruikers hun gegevens eenvoudiger kunnen meenemen of overdragen van een poortwachter naar een andere dienst van een concurrerende of alternatieve aanbieder. Dit verlaagt de overstapdrempels en vermindert de afhankelijkheid van één aanbieder. Tegelijkertijd geeft het nieuwe en innovatieve aanbieders meer ruimte om gebruikers daadwerkelijk een alternatief te bieden.
- **Een gelijk spelveld.** De DMA bevat voor poortwachters verschillende verplichtingen om een gelijk spelveld te creëren binnen digitale markten. Deze verplichtingen vergroten de keuzevrijheid van gebruikers door ruimte te bieden aan alternatieve apps en diensten, bepaalde vormen van zelfbevoordeling door poortwachters te beperken en een eerlijkere toegang tot distributiekanaal mogelijk te maken. Dit is bijvoorbeeld van belang voor aanbieders die hun diensten via een digitaal platform aan gebruikers willen aanbieden, maar daarbij afhankelijk zijn van de voorwaarden en distributiekanaal van een poortwachter. Door deze verplichtingen hebben gebruikers meer mogelijkheden om te kiezen voor alternatieve diensten en aanbieders.

4.6 Digitale autonomie meenemen bij inkoop en aanbesteding

De ACM roept overheden, bedrijven en organisaties op om ook bij de inkoop van IT-diensten digitale autonomie expliciet mee te nemen in (Europese) aanbestedingen als eis of wens.²² Juridisch gezien is er meer ruimte om te kiezen voor digitaal autonome oplossingen/alternatieven dan vaak wordt gedacht. U moet hiervoor dan objectieve, proportionele en non-discriminatoire eisen en (sub)gunningscriteria formuleren.

U kunt bijvoorbeeld eisen stellen aan de technologische architectuur om vendor lock-in te voorkomen. Denk daarbij aan eisen of wensen voor het gebruik van open standaarden of op het gebied van *open source*-oplossingen. Door daar als aanbestedende dienst op te sturen ontstaat er meer ruimte voor alternatieve aanbieders, waarmee ook de keuzevrijheid voor aanbestedende diensten wordt vergroot. U

²¹ [Grootste aanbieders van online diensten | ACM](#)

²² Zie Position Paper door de ACM gepubliceerd op 10 juli 2026 gezamenlijk met de AFM, AP, DNB en RDI: [Towards digital autonomy](#)

kunt ook eisen stellen op het gebied van gegevensbescherming, zoals het volledig voldoen aan de eisen die volgen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Ten aanzien van clouddiensten heeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) recentelijk een handreiking opgesteld waarin onder andere eisen worden gesteld op het gebied van juridische soevereiniteit, bijvoorbeeld de eis dat alle data en dienstverlening valt onder Europese wetgeving of een gelijkwaardig beschermingsniveau.²³ Ook heeft de Europese Commissie onlangs een voorstel voor nieuwe aanbestedingsregels gepubliceerd, waarbij publieke inkopers onder bepaalde voorwaarden expliciet kunnen kiezen voor Europese dienstverleners (*buy European*).²⁴

Ook benadrukt de ACM het belang van (juridische) ondersteuning vanuit de rijksoverheid voor organisaties die bij de inkoop van IT-Diensten kiezen voor digitale autonomie. Zo kan de rijksoverheid expertise en middelen ter beschikking stellen waarmee deze organisaties zich kunnen verweren tegen eventuele juridische procedures bij een aanbesteding.²⁵

De ACM houdt echter geen toezicht op de aanbesteding van overheidsopdrachten. U kunt terecht bij PIANOo: [Vragenloket | PIANOo - Expertisecentrum Aanbesteden](#).²⁶ PIANOo is het Expertisecentrum Aanbesteden van de Nederlandse overheid en ondersteunt overheden bij het professionaliseren van hun inkoop- en aanbestedingsprocessen, met aandacht voor rechtmatigheid en doelmatigheid. PIANOo heeft ook een webdossier Veilig inkopen waarvan digitale autonomie een onderdeel is: [Digitale autonomie en soevereiniteit | PIANOo - Expertisecentrum Aanbesteden](#).

²³ Ook het ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) werkt aan handvatten voor het digitaal autonoom inkopen van IT-diensten door overheden. Hierover zal in het najaar meer bekend worden gemaakt.

²⁴ Public Procurement Act - [EU public procurement legislation: Implementation and upcoming review](#)

²⁵ Zie ook het Position paper: De route naar digitale autonomie, 10 juli 2026, p. 11.

²⁶ PIANOo geeft richtinggevende adviezen, maar geeft geen operationele ondersteuning bij individuele aanbestedingen.

5 De rol van de ACM

De ACM houdt toezicht op verschillende wetten die relevant zijn voor digitale autonomie.

Binnen de **concurrentieregels** kan de ACM beoordelen of samenwerking tussen ondernemingen binnen de regels past. Voor meer informatie zie: [Uw afspraak laten beoordelen](#). Twijfelt u na een eigen beoordeling en juridisch advies nog over een samenwerking die bijdraagt aan digitale autonomie, neem dan contact met ons op.

Voor de **Data Act** is de ACM de datacoördinator van Nederland en fungeert zij als één loket voor kwesties in verband met de uitvoering van en naleving van de Data Act op nationaal niveau. U kunt het bij ons melden wanneer de mogelijkheden uit de Data Act in de praktijk onvoldoende beschikbaar zijn.²⁷

Op grond van de **Digital Markets Act** kan de ACM onderzoek doen naar mogelijke niet-naleving van verplichtingen door poortwachters en haar bevindingen overdragen aan de Europese Commissie (EC).²⁸ De EC is bevoegd om een besluit te nemen. Daarnaast werkt de ACM regelmatig samen met de EC om belangrijke problemen die binnen de reikwijdte van de DMA vallen aan te pakken.²⁹

De ACM houdt daarnaast toezicht op de **Wet Markt en Overheid**. Overheidsinstellingen die initiatieven op het gebied van digitale autonomie willen ontplooiën en daarbij vragen hebben over deze wet kunnen contact opnemen met de ACM.

Voor aanbestedingsvraagstukken kunnen overheden terecht bij expertisecentrum PIANOo. Heeft u vragen over de toepassing van regels waarop de ACM toezicht houdt? Neem dan contact op met de ACM via ACM-post@acm.nl, of raadpleeg de relevante webpagina's van de ACM waarnaar in deze handreiking wordt verwezen.

Vermoedt u een overtreding van een van deze wetten? Dan kunt u hiervan melding doen bij de ACM. Een melding helpt ons om zicht te krijgen op wat zich in de praktijk voordoet en om te beoordelen of verdere actie nodig is. U hoeft daarvoor niet eerst alle juridische, technische of economische aspecten van uw situatie volledig in kaart te brengen.

²⁷ Meer informatie over de Data Act, de kansen en de rol van de ACM is beschikbaar op onze website [hier](#)

²⁸ [Grootste aanbieders van online diensten | ACM](#)

²⁹ [Voorlopig standpunt Europese Commissie in onderzoek met ACM: clouddiensten Microsoft en Amazon vallen onder DMA | ACM](#)